

ZANA/TÜRKİYE DAVASI

25 Kasım 1997

(69/1996/688/880)

Bu davada, Divan İçtüzüğü A'nın 51. maddesi uyarınca Büyük Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Divanı, şu üyelerden oluşmuştur: R. Ryssdal (Başkan), R. Bernhardt, Thor Vilhjalmsson, F. Gölcüklü, F. Matscher, A. Spielmann, E. Palm, A. N. Loizou, John Freeland, A. B. Baka, M. A. Lopes Rocha, L. Wildhaber, G. Mifsud Bonnici, D. Gotchev, P. Jambrek, K. Jungwiert, P. Kuris, E. Levits, J. Casadevall, P. van Dijk.

USUL

1. Dava, Divan'ın önüne 28 Mayıs 1996 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonu (Komisyon) tarafından ve 29 Temmuz 1996 tarihinde Türk Hükümeti (Hükümet) tarafından, İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Sözleşme'nin (Sözleşme) 32/1 ve 47. maddelerinde belirtilen üç aylık süre içinde getirilmiştir. Dava, Türkiye Cumhuriyeti hakkında, Türk vatandaşı olan Bay Mehdi Zana tarafından 25. madde uyarınca 30 Eylül 1991 tarihinde Komisyona yapılan 18954/91 Sayılı başvuruya dayanmaktadır.

Komisyonun talebi, Sözleşmenin 44 ve 48. maddeleri ile Türkiye'nin Divan'ın zorunlu yargı yetkisini tanımaya ilişkin bildirimine (m. 46) dayanırken; Hükümetin başvurusu 48. maddeye dayanmaktadır. Talebin ve başvurunun konusu, davadaki olayların davalı Devletin Sözleşmenin 6. maddesinin 1. ve 3 (c) fıkraları ve 9. ve 10. maddeleri ile üstlendiği yükümlülüklerin ihlâlini oluşturup oluşturmadığına karar verilmesinden ibarettir.

DAVANIN ESASI

I. Davanın Özel Koşulları

9. 1940 doğumlu bir Türk vatandaşı olan Bay Mehdi Zana, halen yaşamakta olduğu Diyarbakır'ın eski belediye başkanıdır.

A. Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesindeki Durum

10. Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde yaklaşık olarak 1985'ten itibaren, güvenlik güçleriyle PKK (Kürdistan İşçi Partisi) üyeleri arasında ciddi çatışmalar sürmektedir. Hükümete göre bu çatışma şimdiye dek 4036 sivilin ve 3884 güvenlik görevlisinin

yaşamına mal olmuştur.

11. Divan'ın davayı değerlendirdiği tarihte, Türkiye'nin Güneydoğu bölgesindeki on bir ilden onunda 1987'den beri süren olağanüstü hal uygulaması vardı.

B. Başvurucunun Gazetecilere Yaptığı Açıklama

12. Başvurucu, Diyarbakır Askeri Cezaevinde mahkum olarak bulunurken Ağustos 1987'de gazetecilerle yaptığı bir röportajda, aşağıdaki görüşleri açıklamıştır:

"... PKK'nin ulusal kurtuluş hareketini destekliyorum. Katliamlardan yana değiliz, yanlış şeyler her yerde olur. Kadın ve çocuktan yanlışlıkla öldürüyorlar...."

Bu açıklama ulusal günlük gazete Cumhuriyet'te 30 Ağustos 1987'de yayınlanmıştır.

C. Ceza Yargılaması Süreci

13. 30 Ağustos 1987' de İstanbul Cumhuriyet savcılığı basın suçu ile ilgili olarak, diğerlerinin yanısıra başvurucu hakkında Ceza Yasasının 312. maddesine göre (bkz. aşağıda paragraf 31) suç oluşturan "yasanın cürüm saydığı bir fiili savunduğu gerekçesi ile hazırlık soruşturmasına başlamıştır.

14. 28 Eylül 1987'de İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, gazeteciler hakkında takipsizlik, Bay Zana da yer itibariyle yetkisizlik karar vermiştir. Savcılık, dosyayı Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığına göndermiştir.

15. Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı 22 Ekim 1987 tarihinde, başvurucunun işlediği suçun Ceza Yasası'nın 142. maddesinin 3-6 fıkralarının (bu hükümlere göre suç, ırkçı ya da ulusal duygulan zayıflatmayı hedefleyen yıkıcı propaganda olarak kabul edilmektedir) kapsamına girdiği gerekçesiyle yetkisizlik karar vermiştir. Savcı, dosyayı Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi göndermiştir.

16. 4 Kasım 1987'de Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı, başvurucunun gazetecilere bu açıklamayı yaptığında askeri bir cezaevinde mahpus olduğu ve bu nedenle de asker statüsünde bulunduğu

gerekçesiyle yetkisizlik kararı vermiş ve dosyayı Askeri Savcılığına göndermiştir.

17. Diyarbakır Askeri Savcılığı 19 Kasım 1987 tarihli iddianameyle Bay Zana hakkında, Ceza 312. maddesini ihlâl ettiği gerekçesiyle, Diyarbakır Askeri Mahkemesinde dava Başvurucu, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bölmeyi hedefleyen silahlı bir örgüt olan PKK'nın eylemlerini desteklemekle itham edilmiştir.

18. Diyarbakır Askeri Mahkemesinde yapılan 15 Aralık 1987 tarihli duruşmada başvurucu, davasına bakmaya görevli olmadığını iddia etmiş ve esasa ilişkin savunma yapmamıştır.

19. 1 Mart 1988 tarihli duruşmada Bay Zana'nın avukatı, müvekkilinin itham edildiği suçun askeri bir suç olmadığı ve bir askeri cezaevinin askeri mahal sayılamayacağı gerekçesiyle Askeri Mahkemeden "görevsizlik kararı vermesini talep etmiştir.

Mahkeme bu başvuruyu aynı gün reddetmiştir.

20. 28 Temmuz 1988'de başvurucu Diyarbakır Askeri Cezaevinden Eskişehir (sivil) Cezaevine nakledilmiştir.

21. Diyarbakır Askeri Mahkemesinin istinabe ettiği Eskişehir Hava Kuvvetleri Mahkemesi, başvurucuyu savunmasını yapmak üzere çağırtmıştır. Açlık grevinde olan başvurucu 2 Kasım 1988 tarihindeki duruşmaya katılmamıştır. 7 Aralık 1988 tarihinde yapılan duruşmaya katılmış ancak mahkemenin kendisini yargılama yetkisinin olmadığını düşündüğünden mahkemeye yanıt vermemiştir.

22. 18 Nisan 1988 tarihli kararla Diyarbakır Askeri Mahkemesi, davaya bakmaya görevli olmadığını kabul etmiş ve dosyayı Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesine göndermiştir.

23. 2 Ağustos 1989'da Bay Zana, Aydın E Tipi Cezaevine nakledilmiştir.

24. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin istinabe ettiği Aydın Ceza Mahkemesinde yapılan 20 Haziran 1990 tarihindeki duruşmada başvurucu Türkçe konuşmayı reddetmiş ve Kürtçe olarak

savunmasını anadilinde yapmak istediğini söylemiştir. Ceza Mahkemesi, kendini savunmayı reddetmekte ısrar etmesi durumunda bu hakkından vazgeçmiş sayılacağını başvurucuya ihtar etmiştir. Bay Zana Kürtçe konuşmaya devam ettiğinden mahkeme, başvurucunun savunma yapmadığını duruşma tutanağına geçirmiştir.

D. Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinin Kararı

25. Daha sonra yargılama, başvurucunun avukatı tarafından temsil edildiği Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinde devam etmiştir

26. 26 Mart 1991 tarihli kararıyla Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvurucuyu "yasanın cürüm saydığı bir fiili savunduğu" ve "umumun emniyetini tehlikeye düşürdüğü" için on iki ay hapis cezasına mahkum etmiştir. 12 Nisan 1991 tarihli yasaya göre başvurucu cezanın beşte birini (iki ay on iki gün) hapiste çekecek ve beşte dördü için şartlı tahliye edilecektir.

27. Devlet Güvenlik Mahkemesi PKK'nın Ceza Yasasının 168. maddesi anlamında bir "silahlı örgüt" okluğunu, Türkiye topraklarının bir bölümünün ayrılmasını amaçladığını ve cinayet, adam kaçırma ve silahlı soygun gibi şiddet eylemleri gerçekleştirdiğini kabul etmiştir.

Mahkeme ayrıca Bay Zana'nın, yargılama sırasında kesin olarak ortaya çıkarılan, gazetecilere yaptığı açıklamanın Ceza Yasasının 312. maddesinde düzenlenen suçu oluşturduğunu kabul etmiştir.

28. Başvurucu, kararın 3 Nisan 1991 de temyiz etmiştir. Başvurucunun vekiline 18 Temmuz 1991'de tebliğ edilen 19 Haziran 1991 tarihli kararında Yargıtay, Devlet Güvenlik Mahkemesinin kararını onamıştır.

29. Bu arada, kendisine daha önce verilmiş olan cezaları çeken Bay Zana 16 Nisan 1991'de tahliye edilmiştir.

30. 26 Şubat 1992'de Diyarbakır Cumhuriyet Savcısı başvurucudan, beşte birini hapiste geçireceği ve geri kalanı için şartlı tahliye edileceği hapis cezasını çekmek

üzere Diyarbakır Cezaevine teslim olmasını istemiştir.

İL İlgili İç Hukuk A. Maddi Hukuk

31. Olayların geçtiği tarihte Ceza Yasasının ilgili hükümleri şöyledir:

Madde 168:

"Herkin, 125., ...maddelerde yazdı cürümleri işlemek için silahlı cemiyet ve çete teşkil eder yahut böyle bir cemiyet ve çetede amirliği ve kumandayı ve hususi bir vazifeyi haiz olursa on beş seneden aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasına mahkum olur.

Cemiyet ve çetenin sair efradı on yıldan on beş yıl kadar ağır hapisle cezalandırılır."

Madde 312:

"Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi görüldüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik eden kimse altı aydan iki yıla kadar hapis ve altı bin liradan otuz bin liraya kadar ağır para cezasına mahkum olur.

Halkı, sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve dokuz bin liradan otuz altı bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu tahrik umumun emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde yapıldığı takdirde faile verilecek ceza üçte birden yarıya kadar arttırılır...."

B. Usul Hukuku

32. Olayın geçtiği tarihte Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 226. maddesinin 4. fıkrası şöyledir:

"Duruşmadan varestede tutulmasını talep etmese bile, davanın görüldüğü yer mahkemesinin yargı çevresi dışında başka bir suçtan tutuldu veya cezası infaz edilmekte olan sanığın sorgusu bulunduğu yerdeki mahkeme aracılığıyla

yaptırılabilir."

III. Sözleşmenin 46. Maddesi Uyarınca Türkiye'nin 22 Ocak 1990 Tarihli Bildirimi

33. 22 Ocak 1990'da Türkiye Dışişleri Bakanı aşağıdaki bildirimini, Sözleşmenin 46. maddesi uyarınca, Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine vermiştir:

'Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına ve insan Haklarının ve Temel Hürriyetlerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin 46. maddesi uyarınca aşağıdaki beyanı yapıyorum:

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, işbu-beyanla insan Haklarının ve Temel Hürriyetlerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin 46. maddesi uyarınca Avrupa İnsan Hakları Divanı'nın yargı yetkisini, söz konusu yetkinin Sözleşmenin 1. maddesinin anlamına uygun şekilde kullanımına ilişkin olarak Sözleşmenin Türkiye Cumhuriyetinin ülkesinin milli sınırları içinde ortaya çıkan olaylarda yorumlanmasına ve uygulanmasına dair tüm konularda ve bu konuların, daha önce Türkiye'nin kendisine tevcih ettiği yetkiye dayanarak Komisyon tarafından incelenmiş olması koşuluyla, ipso fâcto ve özel bir anlaşma gerekmeksizin zorunlu olarak kabul eder.

Bu Beyan Sözleşmeden doğan yükümlülüklerin karşılıklılığını da kapsayacak şekilde karşılıklılık koşuluyla yapılmış olup tevdi edildiği tarihten itibaren (3) yıl geçerlidir ve işbu Beyanın tevdi tarihini takiben ortaya çıkan olaylara ve böyle olaylara ilişkin mahkeme kararlarına şamildir."

Bu bildirim, 22 Ocak 1993'te üç yıllık bir süre için tekrarlanmış ve 22 Ocak 1996'da, biraz farklı terimlerle, iki yıllık bir süre için yeniden verilmiştir.

KOMİSYON ÖNÜNDEKİ İŞLEMLER

34. Bay Zana Komisyona 30 Eylül 1991'de başvurmuştur. Bay Zana, Sözleşmenin 6/1. ve 3., 9 ve 10. maddelerine dayanarak; ceza yargılamasının uzunluğundan, kendisini mahkum eden mahkeme önüne çıkarılmadığı ve anadilinde (Kürtçe) savunma yapamadığı için adil yargılanma hakkının ihlâl edildiğinden ve düşünce ve ifade özgürlüğüne müdahale edildiğinden şikâyetçi olmuştur.

35. Komisyon 21 Ekim 1993'te başvurunun (no. 18954/91) ceza yargılamasının uzunluğu, başvuruçunun duruşmalarda bulunmaması ve düşünce ve ifâde özgürlüğüne müdahale edildiği şikâyetleri yönünden kabul edilebilir olduğunu, bunlar dışındakiler yönünden kabul edilemez olduğunu açıklamıştır. Komisyon'un 10 Nisan 1996 tarihli raporunda (madde 31) aşağıdaki görüşler yer almaktadır:

(a) Sözleşmenin 10. maddesi ihlâl edilmemiştir (on dörde karşı, başkanın çoğunluğu belirleyici oyuyla on dört oyla);

(b) başvuruçunun yargılamada bulunmaması nedeniyle Sözleşmenin 6. maddesinin I ve 3 (c) fıkraları ihlâl edilmiştir (oybirliğiyle);

(c) dava makul bir sürede sonuçlandırılmadığı için Sözleşmenin 6/1. maddesi ihlâl edilmiştir (beşe karşı yirmi üç oyla).

DİVAN'A SON SUNUŞLAR

36. Hükümet, dilekçesinde Divan'dan şunları talep etmiştir:

"(a) Sözleşmenin 10. maddesine göre yapılan şikâyete ilişkin olarak zaman bakımından (ratione temporis) yetkisiz olduğunun beyan edilmesi;

(b) Sözleşmenin 6. maddesine göre yapılan şikâyete ilişkin olarak iç hukuk yollarının tamamen tüketilmemiş olduğunun beyan edilmesi; alternatif olarak,

Sözleşmenin 10. maddesine göre yapılan şikâyete ilişkin olarak iç hukuk yollarının tamamen tüketilmemiş olduğunun beyan edilmesi;

Sözleşmenin 6. maddesine göre yapılan şikâyete ilişkin olarak Sözleşmenin ihlâl edilmediğinin beyan edilmesi; ve başka bir alternatif olarak,

Sözleşmenin 10. maddesinin ihlâl edilmediğinin beyan edilmesi."

37. Duruşmada, başvuruçunun temsilcisi Dîvan'dan Hükümetin ilk itirazlarının hepsinin reddedilmesini ve 10. madde ile 6. maddenin I ve 3 (c) fıkralarının ihlâl edildiğine karar verilmesini talep etmiştir.

KARAR

I. SÖZLEŞMENİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDIASI

38. Bay Zana, gazetecilere yaptığı açıklama nedeniyle Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından mahkum edilmesinin ifade özgürlüğünü ihlâl ettiğini ileri sürmüştür. Bay Zana, Sözleşmenin 10. maddesine dayanmıştır. Bu hükme göre,

"1. Herkes ifâde özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ulusal sınırlara bakılmaksızın, bir görüşe sahip olma, haber ve düşünceleri elde etme ve bunları ulaştırma özgürlüğünü de içerir. Bu madde Devletin radyo yayıncılığını, televizyon ve sinema işletmeciliğini izne bağlamasına engel değildir.

2. Bu özgürlükler ödev ve sorumlulukla birlikte kullanılabilirdiğinden, ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü ve kamu güvenliği, suçun ya da düzensizliğin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması, başkalarının şeref ve haklarının korunması, gizli bilgilerin açığa vurulmasının önlenmesi, yargılama organının otorite ve tarafsızlığının korunması amacıyla, demokratik bir toplumda zorunlu olan ve hukukun öngördüğü formalitelere, şartlara, yasaklara ve yaptırımlara tabi tutulabilir."

39. Bay Zana ayrıca Sözleşmenin 9. maddesiyle garanti altına alınan düşünce özgürlüğüne (hakkına) müdahale edildiğinden şikâyetçi olmuştur. Komisyon gibi Divan da bu şikâyetin 10. .maddeye göre yapılan şikâyetle bağlantılı olduğunu kabul eder.

A. Hükümetin İlk İtirazları

40. Hükümet iki ilk itiraz ileri sürmüştür; bunların birincisi zaman bakımından yetkisizliğe, ikincisi de iç hukuk yollarının tüketilmemiş olduğuna dayanmaktadır.

1. Zaman Bakımından Yetkisizlik İtirazı

41. Hükümet, ilk dilekçelerinde ifâde edildiği gibi, Divan'ın başvuruçunun Sözleşmenin 10. maddesine göre yaptığı şikâyeti incelemeye zaman bakımından yetkisiz olduğunu çünkü esas olayı başvuruçunun Ağustos 1987'de gazetecilere yaptığı açıklamanın (bkz. yukanda 12) oluşturduğunu, bunun da olayın Türkiye'nin

Divan'ın zorunlu yargı yetkisini tanımasından önce meydana geldiğini gösterdiğini ileri sürmüştür. Hükümete göre Türkiye, 22 Ocak 1990'da Divan'ın zorunlu yargı yetkisini bu tarihten "sonra ortaya çıkan olaylara ve böyle ilişkin mahkeme kararlarına şamil" olarak tanırken, Sözleşmenin 46. maddesinde öngörülen bildirim yapıldığı tarihten önce meydana gelen olayların ve bu tarihten sonra verilebilecek olaylarla ilgili mahkeme kararlarının Divan'ın denetimi dışında tutulmasını amaçlamıştır.

42. Divan, Türkiye'nin yalnızca bildirimde bulunduğu (bkz. yukarıda paragraf 33) 22 Ocak 1990'dan sonraki olaylar bakımından Divan'ın yargı yetkisini kabul ettiğine işaret eder. Bununla birlikte bu davada Divan, Komisyon Temsilcisi gibi, esas olayı oluşturanın Bay Zana'nın gazetecilere yaptığı açıklama değil, başvurucağı Türk yasalarına göre (bkz. yukarıda 26) "yasanın cürüm saydığı fiili övdüğü" gerekçesiyle on iki ay hapis cezasına mahkum eden ve Yargıtay tarafından 26 Haziran 1991'de onanan (bkz. yukarıda paragraf 28), 'Devlet Güvenlik Mahkemesinin 26 Mart 1991 tarihli karar olduğunu kabul eder. 10. maddesi anlamında "müdahale"yi oluşturan ve Divan'ın bu maddeye göre olup olmadığına karar vermesi gereken, Türkiye'nin Divan'ın zorunlu yargı yetkisini tanımasından sonra ortaya çıkan bu mahkumiyet ve hapis cezasıdır. Dolayısıyla bu ilk itiraz reddedilmelidir.

Hükümetin, davayı Divan önüne getiriş biçimi ışığında (bkz. yukarıda paragraf 1), bu şikâyeti zaman bakımından uygun olmaması nedeniyle (Divan'ın yargı yetkisi) dışında bırakmak için 22 Ocak 1990 tarihli bildirimine dayanmaktan vazgeçmiş sayılıp sayılmayacağı sorunu Divan önünde dile getirilmemiştir ve Divan, bu koşullarda, bu sorunu karara bağlamayı gerekli görmemektedir.

2. İç Hukuk Yollarının Tüketilmediği İddiası

43. Alternatif olarak Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini iteri sürmüştür. Hükümetin ifadesine göre Bay Zana, Sözleşmenin 10. maddesine ilişkin şikâyetini, esas olarak Türk mahkemeleri önünde ileri sürmemiştir.

44. Divan, Komisyon Temsilcisi gibi, bu itirazın başvurunun kabul edilebilir olup olmadığı değerlendirilirken ileri sürülmediğini ve bu nedenle Hükümetin bu

itiraza dayanmaktan vazgeçmiş sayıldığını belirtir.

B. Şikâyetin Esası

45. Divan'ın daha önce belirtmiş okluğu gibi (bkz. yukanda paragraf 42), başvurucunun gazetecilere yaptığı açıklamalar nedeniyle Türk mahkemeleri tarafından yargılanması ve hapis cezası almasının ifade özgürlüğüne bir "müdahale" oluşturduğu tartışmasızdır. Gerçekten, bu hususa itiraz edilmemiştir.

46. Bu müdahale; "hukuk tarafından öngörülmemişse", 10. maddenin 2. fıkrasında anılan meşru amaçların birine ya da birkaçına yönelik değilse ve bu amaç ya da amaçları gerçekleştirmek için "demokratik bir toplumda zorunlu" değilse 10. maddeye aykırı olacaktır.

1. "Hukuk Tarafından Öngörülme" Koşulu

47. Divan, başvurucunun mahkumiyetinin ve cezasının Türk Ceza Yasasının 168 ve 312. maddelerine (bkz. yukanda paragraf 31) dayandığını belirterek itiraz edilen müdahalenin "hukuk tarafından öngörüldüğünü" kabul eder. Bu husus da aynı biçimde tartışmasızdır.

2. İzlenen Amacın Meşruluğu

48. Hükümet müdahalenin, ulusal güvenliğin ve kamu güvenliğinin sağlanmasını, ülke bütünlüğünün korunmasını ve suçun önlenmesini gerçekleştirmeye yönelik olması nedeniyle meşru amaçlara dayandığını ileri sürmüştür. PKK yasadışı bir terör örgütü olduğu için bu davada ulusal mahkemeler tarafından Türk Ceza Yasasının 312. maddesinin uygulanması, bu tür örgütten desteklemek olarak değerlendirilen davranışların cezalandırılması amacına yöneliktir.

49. Komisyona göre, siyasal kişiliği olan birinin -başvurucu eski Diyarbakır belediye başkanıdır-böyle bir ifâdesinin, ulusal makamları ülke içindeki terörist fâaliyetlerin artmasından korkmaya yöneltmesi akla yatkındır. Bu nedenle (ulusal) makamlar, ulusal güvenliğe ve kamu güvenliğine yönelik bir tehdit olduğunu ve ülkenin toprak bütünlüğünü korumak ve suçu önlemek için önlemler alınması gerektiğini

düşünmekte haklıdırlar.

50. Divan, gazetecilerle yaptığı röportajda başvuruçunun "PKK ulusal kurtuluş hareketini" desteklediğini açıkça gösterdiğini (bkz. yukanda paragraf 12) ve Komisyonun da belirttiği gibi, başvuruçunun ifâdesinin PKK militanları tarafından sivillerin öldürülmesiyle aynı zamana denk düştüğünü belirtir.

Bu durumda Divan, Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde ciddi çatışmaların sürdüğü bir dönemde -bölgede iyi tanınan siyasi bir kişilikten gelen- böyle bir ifâdenin ulusal makamların ulusal güvenliğinin ve kamu güvenliğinin sürdürülmesine yönelik olarak önlem almasını haklı kılan bir etkiye sahip olduğunu kabul eder. Bu nedenlerle şikâyet konusu edilen müdahale 10. maddenin 2. fıkrasında yer alan meşru amaçları sağlamaya yöneliktir.

1. Müdahalenin Zorunluluğu

(a). Genel ilkeler

51. Divan, 10. maddeye ilişkin kararlarında ortaya koyduğu temel ilkeleri tekrar eder:

(i) ifâde özgürlüğü, demokratik bir toplumun vazgeçilmez esasını ve toplumun gelişimi ve her bireyin kendini gerçekleştirmesinin temel koşulunu oluşturmaktadır. Bu, 2. fıkraya uygun olarak, yalnızca onaylanan, zararsız okluğu kabul edilen ya da nasıl olursa olsun farketmeyen "bilgi" ya da "düşünceler" için değil; hoşça gitmeyen, sarsıcı ya da rahatsız edici olanlar için de geçerlidir. Bunlar, "demokratik toplum"un onlarsız olamayacağı çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin gereğidir. 10. maddede açıklandığı gibi bu özgürlük, her hakle dar yorumlanmağı ve herhangi bir sınırlama gereksiniminin ikna edici bir biçimde ortaya koyulması gereken istisnalara tabidir (şu kararlara bakınız: *Handyside / Birleşik Krallık*, 1 Aralık 1976, Seri A no. 24, s. 23, § 49; *Lingens / Avusturya*, 8 Temmuz 1986, Seri A no. 103, s. 26, §41; ve *Jersild / Danimarka*, 23 Eylül 1994, Seri A no. 298, s. 26, § 37).

(ii) 10 maddenin 2. fıkrası anlamında "zorunlu" sıfatı, "zorlayıcı bir toplumsal gereksinim"in varlığını ifade etmektedir. Sözleşmeciler böyle bir gereksinimin var olup olmadığı değerlendirilmede belli bir takdir yetkisine sahiptirler. Ancak bu,

mevzuatı ve bağımsız bir mahkeme tarafından verilse bile mevzuatı uygulayan mahkeme kararlarını da kapsayacak biçimde Avrupa denetim mekanizmasıyla uyumlu bir biçimde olabilir. Bu nedenle Divan, bir "sınırlamanın" 10. maddeyle korunan ifade özgürlüğüyle bağdaşır bağdaşmadığı fanusunda nihai karar verme yetkisine sahiptir (bkz. yukarıda anılan *Lingens* karar, s. 25, §30).

(iii) Divan, denetleyici yargı yetkisini kullanırken itiraz edilen müdahaleye, sorumlu tutulduğu sözlerinin özü ve budan hangi bağlamda söylediğini de kapsayacak biçimde, davanın bütünün ışığında bakmalıdır. Divan özellikle dava konusu müdahalenin "izlenen meşru amaçlarla orantılı" olup olmadığını ve ulusal makamların bu haklılaştırmak için ileri sürdükleri nedenlerin "uygun ve yeterli" olup olmadığını (bkz. yukarıda anılan *Lingens* karar, s. 25-26, § 40; ve 22 Şubat 1989 tarihli / *Danimarka* karar, Seri A no. 149, s. 12, § 28). Bunu yaparken Divan, ulusal {Bakamların 10. maddede somutlaştırılan ilkelere uygun standartları uyguladıklarına ve bundan , ilgili olayların kabul edilebilir bir nitelendirmesine dayandıklarına ikna olmalıdır (bkz. ı andan *Jersild* karar, s. 26, § 31).

Yukarıdaki ilkelerin Eldeki Davaya Uygulanması

Bay Zana mahkumiyetinin ve cezasının tamamen haksız olduğunu ileri sürmüştür, 1960'lardan beri Kürt davasının aktif bir savunucusu olarak her zaman için şiddete karşı olduğunu söylemiştir. Bay Zana Hükümetin, PKK'nın silahlı mücadelesini desteklediğini ileri sürmekle sözlerini yanlış yorumlamış olduğunu savunmuştur. Aslında gazetecilere ulusal kurtuluş hareketini desteklediğini ancak şiddete karşı olduğunu söylemiş ve kadın ve çocukların katledilmesini kınamıştır. Her halde, PKK üyesi değildir ve şiddete başvurmayan eylemi savunan "Özgürük Yolu" örgütüne üye olmaktan hapis cezası almıştır.

53. Öte yandan Hükümet, başvuruçunun mahkumiyetinin ve cezasının 10. maddenin 2. fıkrasına göre tamamen haklı olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet, PKK'nın Güneydoğuda kanlı saldırılarını sürdürdüğü bir sırada başvuruçunun söylediklerinin ciddiyetini vurgulamıştır. Sunuşlarında, toprak bütünlüğünü tehdit eden bir terör ortamıyla karşı karşıya kalan bir Devletin, böyle bir durumun

yalnızca bireylere yönelik olmasına göre daha geniş bir takdir yetkisine sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir.

54. Komisyon, Hükümetin görüşlerinin büyük çoğunluğunu benimsemiş ve 10. maddenin ihlâl edilmediği düşüncesini beyan etmiştir.

55. Divan, yukarıda 51. paragrafta ortaya koyulan ilkelerin terörizme karşı mücadelede ulusal güvenlik ve kamu güvenliğinin sürdürülmesi için alınan önlemler açısından da geçerli olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda Divan, her olayın özel koşullarını ve Devletin takdir yetkisini özenle göz önünde tutarak, bireylerin ifade özgürlüğüne ilişkin temel haklarıyla demokratik bir toplumun meşru hakkı olan kendini terörist örgütlerin eylemlerine karşı korumak arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığını araştırmalıdır.

56. Sonuç olarak Divan eldeki davada, Bay Zana'nın mahkumiyetinin ve cezasının 'zorlayıcı bir toplumsal gereksinim'e yanıt verip vermediğini ve bunların 'izlenen meşru amaçlarla orantılı' olup olmadığını değerlendirmelidir. Bu amaçla Divan, başvuruçunun sözlerinin içeriği o dönemde Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde hüküm süren durumun ışığında çözümlenmenin önemli olduğu görüşündedir.

57. Divan başvuruçunun açıklamasını, kendisinin de esas olarak reddetmediği, 30 Ağustos 1987'de günlük ulusal gazete Cumhuriyet'te yayınlandığı biçimiyle (bkz. yukarıda paragraf 12) temel alacaktır. Açıklama iki cümleden oluşmaktadır. Birinci cümlede başvuruçu, "katliamlardan yana" olmadığını söylerken "PKK ulusal kurtuluş hareketi"ni desteklediğini belirtmektedir, ikinci cümlede şunu söylemektedir: "herkes hata yapar, PKK, kadın ve çocukları yanlışlıkla öldürüyor."

58. Bu sözcükler çeşitli biçimlerde yorumlanabilir ancak, her halde, bunlar çelişkili ve anlamı belirsizdir. Bunlar çelişkilidir çünkü aynı zamanda hem amaçlarına ulaşmak için şiddet kullanan bir terörist örgüt olan PKK'yı desteklemek hem de kendisinin katliamlara karşı olduğunu açıklamak zor görünmektedir. Bunların anlamı belirsizdir çünkü Bay Zana kadın ve çocukların katledilmesini uygun bulmazken aynı zamanda bunu herkesin yapabileceği bir "hata" olarak tanımlamaktadır.

59. Bununla birlikte, bu açıklamaya tek başına bakılmamalıdır. (Bu açıklamanın)

başvurucunun da farkında olması gereken, olayın somut koşulları içinde özel bir anlamı vardır. Divanın daha önce belirttiği gibi (bkz. yukarıda paragraf 50) bu röportaj, o tarihte gerginliğin dorukta olduğu Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde PKK'nın sivillere yönelik kanlı saldırılarıyla aynı zamana denk düşmüştür.

60. Bu koşullar altında büyük bir ulusal günlük gazetede yayınlanan röportajda, Güneydoğunun en önemli kenti olan Diyarbakır'ın eski belediye başkanının -"ulusal kurtuluş hareketi" olarak tanımladığı- PKK'ya verdiği desteğin, bu bölgedeki patlamaya hazır havayı daha da ağırlaştıracağı düşünülebilir.

61. Bu nedenle Divan, başvurucuya verilen cezanın "zorlayıcı bir toplumsal gereksinime" yanıt verdiğinin kabul edilmesinin uygun olduğunu ve ulusal makamların ileri sürdüğü nedenlerin "uygun ve yeterli" olduğunu düşünmektedir; her halde, başvuru cezasının yalnızca beşte birini hapiste geçirmiştir (bkz. yukarıda paragraf 26).

62. Bütün bu etkenleri ve böyle bir davada ulusal makamların sahip olduğu takdir yetkisinin sınırlarını göz önünde tutarak Divan, incelenen müdahalenin izlenen meşru amaçlarla orantılı olduğunu düşünmektedir.

Sonuç olarak, Sözleşmenin 10. maddesi ihlâl edilmemiştir.

II. SÖZLEŞMENİN 6. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

63. Bay Zana Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesindeki duruşmaya katılamaması nedeniyle adil yargılama ilkesinin çiğnendiğinden ve ayrıca hakkındaki ceza yargılamasının uzunluğundan şikâyetçi olmuştur. Sözleşmenin 6. maddesinin 1. ve 3. fıkralarına dayanmaktadır. Buna göre:

"1. Herkes, ... hakkındaki bir suçlamanın karara bağlanmasında, ... [bir] yargı yeri tarafından... adil... yargılanma hakkına sahiptir.

3. Cezai bir fiille (suçla) itham edilen herkes, en azından şu haklara sahiptir: (c) kendini bizzat savunma..."

A. Hükümetin İlk İtirazı

64. Hükümet, esas olarak sundukları gibi, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmüştür. Hükümetin ifadesine göre, başvuru 6. maddenin 1. ve 3. fıkralarına

ilişkin şikâyetim esas olarak Türk mahkemelerinin önünde ileri sürmemiştir.

65. Divan, Komisyon Temsilcisi gibi, bu itirazın başvurunun kabul edilebilir olup olmadığı değerlendirilirken ileri sürülmediğini ve bu nedenle bu itirazdan vazgeçilmiş sayıldığını belirtir.

B. Şikayetlerin Esası

1.Sözleşmenin 6. maddesinin 1. ve 3 (c), fıkraları (Adil Yargılanma)

66. Bay Zana Devlet Güvenlik Mahkemesindeki duruşmada bulunmamasının kendini etkin bir biçimde savunmasını engellediğini ileri sürmüştür. Duruşmalara katılabilseydi, gazetecilere yaptığı açıklamadan kastının ne olduğunu yargıçlara açıklayabilecekti.

67. Hükümet, başvuruçunun Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 226/4 maddesi uyarınca yukarıda paragraf 32) istinabe yöntemi uygulanarak birçok kez mahkeme önüne çıkarıldığını ileri sürmüştür.

Bu duruşmalarda görevsizlik itirazında bulunmak ve Türkçe konuşmayı reddetmekten ı birşey yapmayarak Bay Zana, esasa ilişkin kendini savunma hakkından kasıtlı olarak Bundan başka, avukatlarının Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesindeki ı katılmaları 6. maddenin 3 (c), fıkrasının gereklerini yerine getirmek bakımından

68. Divan, bir bütün olarak ele alındığında Sözleşmenin 6. maddesinin amaç ve hedefinin, cezai bir fiille itham edilen herkesin duruşmalara katılma hakkına sahip olduğunu gösterdiğini tekrar eder. Ayrıca, 3. fıkranın (c) ve (d) bentleri "cezai bir fiille itham edilen herkese" "kendini bizzat savunma ve "tanıkları

sorguya çekme ya da sorguya çekirme" haklarını tanımaktadır ve ilgili kişi mevcut olmadan bu hakların nasıl kullanılabileceğini anlamak güçtür (bkz. 12 Şubat 1985 tarihli *Colozza / İtalya* kararı, Seri A no. 89, s. 14, § 27 ve 2 Mart 1987 tarihli *Monnel ve Morris/Birleşik Krallık* karar, Seri A no. 115, s. 22, § 58).

69. Eldeki davada Divan, Bay Zana'nın kendisini on iki aylık hapis cezasına mahkum eden (bkz. yukarıda paragraf 26) Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesindeki duruşmaya katılması için çağrılmadığını belirtir.

Bay Zana'nın savunması, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 226/4 maddesi Devlet Güvenlik Mahkemesinin istinabe ettiği Aydın Ceza Mahkemesi tarafından alınmıştır.(bkz. yukarıda paragraf 24 ve 32).

70. Hükümetin iddiasının aksine, başvuruçunun Aydın Ceza Mahkemesinde usuli itirazlarda bulunması ve mahkemeye Kürtçe yanıt vermek istemesi hiçbir biçimde, açıkça savunma hakkından ve Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi önüne çıkmaktan vazgeçtiğini göstermez. Sözleşmeyle garanti altına alınan bir hakkın kullanılmasından vazgeçilmesi, bunun açıkça söylenmesiyle mümkün olabilir (bkz. Yukarıda anılan *Colozza* karar, s. 14, § 28).

71. On iki ay hapis cezasına mahkum edilen Bay Zana'nın karşı karşıya kaldığı risk göz önünde tutulduğunda Devlet Güvenlik Mahkemesi, eğer yargılama adil olacaksa, başvuruçunun bizzat vereceği ifadeyi değerlendirmeden karar veremez (bkz. *Mutatis mutandis*, 19 Şubat 1996 tarihli *Botten /Norveç* karar, Reports of Judgments and Decisions, 1996-1, s. 145, § 53) Başvuruçucu duruşmada hazır bulunsaydı, özellikle, bu açıklamayı yaparken kastının ne olduğunu ve

röportajın hangi koşullarda yapıldığını söylemde, gazetecileri tanık olarak çağırılmak ya da röportaj kaydını istemek olanaklarına sahip olacaktır.

72. Ne Aydın Ceza Mahkemesinde yapılan "dolaylı" duruşma ne de Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesinde yapılan duruşmaya başvurusunun avukatlarının katılması, zanlının (duruşmada) hazır bulunmasının yerine geçebilir

73. Bu nedenle Komisyon gibi Divan da, Sözleşmenin benimsediği anlamıyla adil yargılanma hakkının demokratik bir toplumda tuttuğu önemli yer göz önüne alındığında, savunma hakkına yapılan böyle bir müdahalenin haklı sayılmayacağını kabul eder.

Sonuç olarak 6. maddenin 1. ve 3 (c), fıkraları ihlâl edilmiştir.

2. Sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrası (Yargılamanın Uzunluğu)

74. Yargılama işlemleri başvuru hakkındaki hazırlık soruşturmasına başlanmasıyla 30 Ağustos 1987'de başlamış (bkz. yukarıda paragraf 13) ve Yargıtay'ın kararının tebliğ edildiği 18 Temmuz 1991'de (bkz. yukarıda paragraf 28) sona ermiştir. Bu durumda hemen hemen üç yıl on bir ay sürmüştür.

Bununla birlikte Divan, ceza yargılamasının uzunluğuna ilişkin şikâyeti değerlendirirken, Türkiye'nin Divan'ın zorunlu yargı yetkisini tanıdığı bildirim verilmiş tarihi olan 22 Ocak 1990 tarihini (bkz. yukarıda paragraf 33) başlangıç için esas alacaktır.

Divan, kuşkusuz, az önce anılan bildirim verildiği tarihte yargılamanın ne aşamada olduğunu da dikkate almalıdır (en yeni emsal olarak bkz. 25 Mart 1996 tarihli *Mitap ve Müftüoğlu* karar, Reports 1996-11, s. 410, § 28). Bu tarihte yargılama iki yıl beş aydır sürmekteydi.

a. Yargılamanın Uzunluğunun Makullüğü

75. Yargılamanın uzunluğunun makullüğü davanın özel koşullar ışığında, Divan'ın içtihadıyla koyduğu ölçütler göz önünde

tutulduğunda, özellikle de davanın karmaşıklığı ve başvurusunun ve ilgili makamların davayı takip etme biçimlerine göre

değerlendirilmelidir. Ayrıca davada başvurusunun karşı karşıya kaldığı riskin de dikkate alınması gerekir (bkz. 27 Haziran

1997 tarihli *Philis/ Yunanistan (no. 2)* karar, Reports 1997- ..., s....., § 35).

76. Bay Zana'nın sunuşuna göre, dava karmaşık değildir ve ceza yargılamasının aşırı uzunluğunun tek nedeni yargısal

makamların tavrıdır: Davası ceza mahkemesinden Devlet Güvenlik Mahkemesine, daha sonra Askeri Mahkemeye ve en

sonunda tekrar Devlet Güvenlik Mahkemesine gönderilmiş; İstanbul'dan Diyarbakır'a, daha sonra Eskişehir ve Aydın'a ve

son olarak tekrar Diyarbakır'a gitmiştir.

77. Hükümet, başvurusunun bu açıklamayı Diyarbakır askeri cezaevinde yapması ve bunun İstanbul'da yayınlanan

günlük bir gazetede yer alması nedeniyle ulusal mahkemelerin yer bakımından ve madde bakımından yetki sorununu

çözme gereğinin altını çizmektedir. Bundan başka firardaki bir şeriğin bulunması için yapılan teşebbüsler ile Bay Zana ve

avukatlarının tavrı da dava konusu yargılamanın uzamasına neden olmuştur. Son olarak, Diyarbakır Askeri

Mahkemesinin yetkisizlik karar vermesinden iki yıl iki ay sonra Yargıtay'dan karar çıkmıştır.

78. Divan, Komisyon gibi, şikâyet edilen yargılamanın ortaya çıkacak yetki sorunlarına karşın özel bir karmaşıklığının

olmadığını, dava konusu olayların açık olduğunu kabul eder.

79. Başvurusunun tavrına ilişkin olarak Divan, 6. maddenin, cezai bir fiille itham edilen bir kişinin yargısal makamlarla aktif

olarak işbirliği yapmasını gerektirmediğini tekrar eder (diğer emsaller arasında bkz. 8 Haziran 1995 tarihli *Yağcı ve Sargın /*

Türkiye karar, Seri A no. 319-A, s. 21, § 66). Komisyon gibi Divan da başvurusunun tavrının, yargılamayı ne kadar

yavaşlatırsa yavaşlatsın, tek başına böyle uzun bir süreyi açıklamaya yetmeyeceğini kabul eder.

80. Divan ayrıca, Türkiye'nin Divan'ın zorunlu yargı yetkisini tanıdığı bildirim veriliş tarihi olan 22 Ocak 1990 (bkz. yukanda

paragraf 33) ile Yargıtay kararının tebliğ edildiği 18 Temmuz 1991 (bkz. yukanda paragraf 28) arasında bir yıl altı ayın geçmiş olduğuna dikkat çeker.

81. Komisyon ayrıca, başvurucunun yetkisizlik itirazında bulunduğu Diyarbakır Askeri Mahkemesinin 15 Aralık 1987 tarihli

duruşması (bkz. yukarıda paragraf 18) ile Askeri Mahkemenin 18 Nisan 1989 tarihli yetkisizlik karar (bkz. yukarıda paragraf

22) arasında hareketsiz geçen sürenin yargısal makamlara atfedilebilir olduğunu belirtmiştir.

82. Bu son olarak anılan süre kesinlikle Divan'ın zaman bakımından yargı yetkisinin dışında da, yine de "makul süre" koşuluna uyulup uyulmadığının değerlendirilmesinde dikkate alınabilir.

83. Bu bağlamda Divan, Sözleşmenin 6/1. maddesinin, yargılanan kişinin hakkındaki ithamla nihai kararın makul bir sürede verilmesi hakkını garanti altına aldığını tekrar eder. Devletler hukuk sistemlerini, mahkemelerinin bu gerekliliğe uymalarını sağlayacak düzenlemelidirler (diğer birçok emsal arasında bkz. 8 Haziran 1995 tarihli *Mansur / karar*, Seri A no. 319-B, s. 53, § 68).

84. Son olarak, gazetecilere bu açıklamayı yaptığı sırada halen hapiste olan ve Diyarbakır Güvenlik Mahkemesi tarafından yine hapis cezasına çarptırılan (bkz. yukanda paragraf i) başvuru için bu davada karşı karşıya olduğu risk önemlidir.

85. Davanın bütün özel koşullarının ışığında Divan, şikâyet edilen yargılamanın uzunluğunu görmemektedir. Sonuç olarak, Sözleşmenin 6. maddesinin I. fıkrası bu açıdan ihlâl edilmiştir.

III. SÖZLEŞMENİN 50. MADDESİNİN UYGULANMASI

86. Sözleşmenin 50. maddesine göre,

"Divan, Yüksek Sözleşmeci Tarafların yargısal bir makamı ya da diğer herhangi bir resmi makamı tarafından alınan bir karar ya da önlemin tamamen ya da kısmen bu Sözleşmeyle Üstlendiği yükümlülüklerle aylan olduğu sonucuna varırsa, ve eğer bu Sözleşmeci Tarafın iç hukuku, bu karar ya da önlemin sonuçlarını ancak kısmen: gidermeye olanak tanırırsa, ve gerekiyorsa, zarar gören tarafın hakkaniyete uygun olarak tatmin edilmesine hükmedebilir."

A. Zarar

87. Bay Zana maddi zararı için 250.000 Fransız Frangı (FF), manevi zarar için 1.000.000 Fransız Frangı (FF) talep etmiştir. Başvurucu, iddiasına göre hukuka aykırı hapsi sırasında, sonraki etkilerinden halen muzdarip olduğu kötü muamelenin attım çizmiştir; üstelik ceza yargılamasının aşırı uzunluğu onun 3713 sayılı terörle mücadele yasası uyarınca müterafik hapis cezaları almasını da önlemiştir.

88. Hükümet ilk itirazlarına ve esas hakkındaki görüşlerine atıf yaparak, esas sunuşlarında Olduğu gibi, Divan'dan bu talebin reddedilmesini istemiştir. Alternatif olarak, ihlâlin varlığına ilişkin herhangi bir bulgunun yeterli adil giderim oluşturacağını, başka bir alternatif olarak da Sözleşmenin ihlâli ile iddia edilen zarar arasında nedensellik bağının olmadığını ileri sürmüşlerdir.

89. Komisyon Temsilcisi, 6. maddenin ihlâl edildiği sonucuna varılırsa, yansı başvurusunun yargılanmasında hazır olmaması yansı da yargılamanın aşırı uzunluğu nedeniyle olmak üzere toplam 40.000 FF tazminata hükmedilmesi gerektiği görüşündedir.

90. Maddi zarar konusunda Divan, 6. maddenin ihlaliyle iddia edilen zarar arasında nedensellik bağının bulunmadığı görüşündedir, öte yandan Divan, yukarıda paragraf 73 ve 85'teki ihlâle ilişkin bulgular nedeniyle, başvurusunun bunların kendi başına bir giderim oluşturamayacağı manevi zarara uğradığını kabul eder.

Hakkaniyete uygun bir değerlendirmeyeyle başvurucuya, ödeme tarihindeki kura göre Türk lirasına çevrilmek üzere 40.000 FF tazminat verilmesine hükmeder.

B. Masraf ve cretler

91. Başvurucu, Sözleşme organları önünde ve Türkiye'de savunması için yaptığı masraf ve verdiği ücretler için kendisinin tahminine göre toplam 142.000 FF'nın geri ödenmesini de talep etmiştir.

92. Hükümet talep edilen miktarın aşın ve haksız olduğunu ileri sürmüştür.

93. Komisyon Temsilcisi, avukatların ücretleri ve makul kabul edilebilecek şuurlar içinde masraflar için 30.000 FF'nın ödenmesini nemiştir.

94. içtihadına ve elindeki bilgilere dayanarak Divan, hakkaniyet gereği Bay Zana'ya ödeme tarihindeki kura göre Türk lirasına çevrilmek üzere 30.000 FF denmesine, Avrupa Konseyinden adli yardım olarak alman 20.980 FF'nın bu miktardan düşülmesine karar vermiştir.

C. Temerrüt faizi

95. Divan, bu kararın verildiği tarihte Fransa'da uygulanan yıllık % 3.87 yasal faiz oranının kabul edilmesini uygun görmüştür.

BU NEDENLERLE DİVAN,

1. İkiye karşı on sekiz oyla, Sözleşmenin 10. maddesine dayanan şikâyetin zaman bakımından yetkisi dışında olduğu itirazının reddine,
2. Oybirliğiyle, Sözleşmenin 10. maddesine dayanan şikâyete ilişkin olarak iç hukuk yollarının tktilmemiş okluğu itirazının reddine,
3. Sekize karşı on iki oyla, Sözleşmenin 10. maddesinin ihlâl edilmediğine,
4. Oybirliğiyle, Sözleşmenin 6. maddesine dayanan şikâyete ilişkin olarak iç hukuk yollarının tktilmemiş okluğu itirazının reddine,
5. e karşı on yedi oyla, başvurucunun yargılamada bulunmaması nedeniyle Sözleşmenin 6. maddesinin I ve 3 (c) fıkralarının ihlâl edildiğine,
6. Bire karşı on dokuz oyla, ceza yargılamasının uzunluğu nedeniyle Sözleşmenin 6.

maddesinin 1. fıkrasının ihlâl edildiğine,

7. İkiye karşı on sekiz oyla, davalı Devletin başvurucuya üç ay içinde, ödeme tarihindeki kura göre Türk lirasına çevrilmek üzere manevi tazminat olarak 40.000 (kırk bin) Fransız fransı ödemesine,

8. Bire karşı on dokuz oyla, davalı Devletin başvurucuya avukatların ücretleri ve masraflar için, üç ay içinde, ödeme tarihindeki kura göre Türk lirasına çevrilmek ve adli yardım olarak alman 20.980 (yirmi bin dokuz yüz seksen) Fransız fransı bu miktardan düşölmek üzere 30.000 (otuz bin) Fransız fransının ödemesine;

9. Bire karşı on dokuz oyla, yukarıda belirtilen üç aylık sürenin bitiminden ödeme gününe kadar geçecek süre için yıdık % 3.87 basit faizin uygulanacağına;

10. Oybirliğiyle, geriye kalan taleplerin hakkaniyet gereği reddine karar vermiştir.